

5252 1934

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харкові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 мі-
сяці 1 руб., окреме число—5 коп.
За-кордон—4 руб., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21
Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин
— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Авторі рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінити статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять в ре-
дакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попередку тексту, або за
його місце платиться по 30 к. і по умові.
За рядок петіту після тексту: за перший
раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.
Хто шукає заробітку, платить за оповістку
в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

№ 22.

—>>> 27 (9 Червня) Травня. <<<—

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Києві.

ОД РЕДАКЦІЇ.

З червня місяця „Сніп“ розпочне друкувати на
своїх сторінках велике історичне оповідання „Бере-
стечко“ д. О. Островського. Щоб не розбивати су-
цільності вражіння читачів, „Сніп“ виходитиме рідше,
але в відповідно збільшеному об'ємі увесь час, доки
не закінчиться „Берестечко“, се-б-то, в протязі літа.

Нагадуємо, що треба поновити передплату, щоб
висилка „СНОПА“ не була припинена.

ЗМІСТ: Передовиця; Лист передплатника до редакції „Снопа“; Укра-
їнська платформа; З нашого життя; З Галичини; З поля літератури й науки;
Учитель—Я можу спокійно вмерти“; Книжки, надіслані до редакції; Листу-
вання редакції; Фел'етон: В. Т—ська—Свої та чужі; С. С-к.—Під куполом
безсмертних.

27 Травня 1912 р. Харків.

Трохи нижче знайде читач листа д. С. Р—ка,
надісланого ним до редактора „Снопа“. Ми довго ва-
гались, чи друкувати сей зойк наболілої душі... Чи
не краще буде заховати сей стогін болю, укрити сі
криваві рани від очей наших читачів?

Чи не краще розпуку чи безнадійність сучасного
українця в Росії прикрити фіговим листячком? Чи не
краще прірву нашого життя притрусити й закрасити
китицею ілюзій та мрій? Ми довго вагались, бо ми
чули голоси, голоси компатріотів наших, які вже
обвинувачують „Сніп“ за те, що він занадто обнажає
наші рани...

Але в листі д. С. Р—ка ми добачили не тільки
розпуку та стогін болю, ми добачили „живу душу“,
яка мечеться й просить відповіді на страшні питання,
ми добачили ще й душевну силу, яка хоче діяльності,
але не вміє знайти шляху й рівноваги! Нам здалось,
що так б'ється в тенетах душа пересічного сучасного
українця. Усі вони в більшій чи меншій мірі страж-
дають на те, на що й автор листа. Жахом віє від
того, що написав автор, але не на те ми розпо-
чали наше видавництво, щоб ховати страшне й ду-
рити свій народ! Нехай він все знає й усе бачить.

Усю правду хочемо йому раз-у-раз говорити просто
в вічі! Український народ повинен пізнати й зрозу-
міти все, щоб очиститись від зрадництва, ренегатства,
байдужості, ледарства, оспалості, зневіри та само-
неповажання. Усю правду повинен він пізнати.

І коли, справді, маємо ми досить життєвої енер-
гії й сили, щоб вигоїти усі душевні й тілесні хороби,
що руйнують та нівечять наш народ, то не злякає
нас діагноз, хоч би як страшний він не був. Хороби
цілої нації, цілої великої колективної душі можемо
ми в значній частині пізнати через пізнавання хороб
окремих членів нації. Через те ми й видрукували
сього листа...

В сьому листі, що є так переповнений супереч-
ностями, що починає з докору нас у песимізм, а
кінчає розпучливим зойком ляку та безнадійності,
в сьому листі безпосередньо одбилися в мініятурі усі
рани нашого громадянства...

Вложіть свої пучки в рани оті!

Він страждає, безпосередно й дуже страждає—
тіповий сучасний українець, страждає через контраст
мрій і дійсності. У своїх палких мріях веде він до
бою цілу армію, але нездатен навернути до своїх ду-
мок навіть одної людини!.. Він хоче врятувати цілий
нарід, переробити його й переродити, але навіть з
власною сім'єю нічого не може вдіяти!.. Він повин
щирості та найкращих плятонічних почувань, але
цілком не придатний до практичного діла, позбавле-
ний найменшої витривалості в досягненню мети!..

Душа його плаче й серце його квилить, але тіло
його не рухається!..

Він страждає й від навісного реготу своїх і від
глузування чужих. Він страждає, раз-у-раз тільки
страждає. Думка про се повсякчасне страждання ми-
моволі викликає згадку про отсі слова нашого вели-
кого поета—Франка:

Як би само велике страждання
Могло тебе, Україно, відкупити,
Було-б твоє велике пановання,
Нікому-б ти не мусіла вступити.

Як би могучість, щастє і свобода
Відмірялись по мірі крови й сліз
Пролитих з серця і з очей народа,
То хто-б з тобою супірництво зніс?

О горе, мамо! Воля, слава, сила
Відмірюються мірою борби!
Лиш в кого праця потім скрань зросила,
На верх той вибесь з темної юрби.

Та праці тої, мамо, в нас так мало!
Лежить облогом лан широкий твій,
А скільки нас всю силу спрацювало,
Щоб жити без дяки в каторзі чужій!

Редакція „Снопа“ одчиняє анкету в справах, зачеплених листом д. С. Р.—ка і просить своїх читачів висловитись і дати відповідь на гіркі запитання автора листа. Усі відповіді будуть видруковані в „Снопі“.

Шановний пане Редакторе!

...Мене дивують отакі підкреслювання байдужості нашого народу, що до свого минулого, та до своєї будучності, якими переповнена, напр., передовиця у ч. 14 „Снопа“. «Про велику будучність він (народ) не мріє, ніяких національних ідеалів не плекає». «Минуле його обмежене найближчими предками»... «Ні найменших споминів про давніші часи історичного життя»...

Ця стаття, повна песимізму, на того, хто її прочитає, зробе таке враження, що мимоволі виникне гадка:

«Для чого-ж все це? Всі оці „глаголи“, виворення своєї літературної мови, страждання письменників, боротьба? Кому воно потрібне? Коли Шевченко всю силу свого дарування тратив на цю мрію, так тож були часи ще не такі далекі (для народу) од його минулого; тоді ще були живі люди, які хоч від батьків своїх чули, що вони—осібна нація: у того дід був запорожець, той чув, що батьки його звались „Черкасами“, то що.

Ніхто тоді, в старовину, із наших людей не назвав би себе „руськимъ“—(в Росії, звісно, а не в Австрії). А тепер—уже одна „всеобщая воинская повинность“ нівелірує як найкраще людей усіх націй, робить „руськими“ навіть жидів, а не то що націю з такими невиразними рисами, як ми. Коли було, як случаем візмуть „у москалі“ нашу людину, то це однаково, що вона вмерла. Потім, коли стала служба коротча, втворилось у нас прислів'я: „Москаля (салдата) за сім верстов до села не допустити, та охрестити—тоді з ним можна буде жити“. Або: „Москаль сім борщів попробував, то жінка вже йому не догодить“.

В. Т—ська.

Свої та чужі.

Переклад з Тефі.

Усіх людей у відносинах до нас ми поділяємо на „своїх“ та „чужих“.

Про своїх ми напевне знаємо, скільки їм років і скільки вони мають грошей.

Роки і гроші чужих людей заховані від нас зовсім і на віки. Буває, що ся тайна зробиться для нас відомою, тоді чужі відразу зробляться своїми. Тільки ці обставини надто для нас не корисні і ось через віщо: свої завжди лічать своїм обов'язком казати вам у вічі правду, тоді як чужі повинні бути ввічливими і казати лестощі.

Від своїх чоловік завжди чує чого йому бракує, які в його вади і тим гірше йому живеться на світі. Коли ви зустрінете, наприклад, на вулиці чужинця, він усміхнеться до

Тепер... усе це забуте. Салдацька служба нікого вже не лякає, салдата всяк поважає, а частенько й заздрить йому. Що-ж—може воно й краще. Адже—чим скоріше народи між собою ассимілюються, тим ближче до мети всього світу—братерства, рівності і т. и. Тоді—для чого-ж гальмувати колеса отими різними націоналізмами? Еге! Так, та не так! «Доки сонце зійде роса очі виїсть».

Оце все я написав був, одержавши ще 14-е ч. „Снопа“. Хотів був додати ще де що і послати до редакції, а потім облишив.

Аж ось одержую число 20-е. «На що писати... коли нема кому читати?!» Еге! Це—правда! Нема кому читати! У кінці тієї передовиці, початок якої я оце навів, автор її втішає себе тим, що оте писання, мовляв, «відчиняє широкі видокруги своєму народові». О, Боже, мій, Боже! Блажен—хто вірує! Але ж де її взяти отії віри? Щож робити—коли народ, сам народ, не хоче цього; не хоче читати укр. книжок, газет, Євангелія. Найбільш „сознательні“ з народу, грамотні—це саме й є ті, що не визнають ніякої ціни за укр. друкованим словом, лічуть його зайвим непотрібним та шкідливим. Одні—старіші—ще говорять своєю природною мовою, але передплачують тільки руські часописи. А молодші—о, ці вже зовсім готові. «Грамотні». Я живу у такому кутку Таврії, де людність чисто-українська. Раз-у-раз маю зносини з народом і що-ж? А те, що «тяготяніє кь городу, кь городской культурѣ, необыкновенное». А ця культура є, звісно, «загально-руська». Як тільки хлопець попаде куди «въ услуженіе», то вже він стає «городскимъ». Говорити «по малоросійски» лічить «унижительною». Коли попадає йому до рук укр. газета, книжка, або листок з календаря, то він не пройде мимо, щоб не пошкелювати з печатного укр. слова. Стрічає, напр., у листочку: «Травень. 16. Середа. День тягнеться 16 год. 1 хв»,—і починає з притиском, та глухом перечитувати: «Дань тягнеться... гы гы-гы—тягнеться!» А кругом—регит...

Я знав людину, яка (тут таки) щиро взялась було за цю безпідйну, невдачну працю: присолашала передплачувати укр. часописи, напр.: «Село» «Рідний Край», то-що, сама виписувала на свої кошти книжечки, Євангелія, житія святих (Івана Воїна). Ой, не можу без образи об цім говорити! За часописи—його вилаяно—що, бач, присовітує марно викинути гроші з кишені. Книжки ж, окрім «Веселого оповідача» мовчки повертались (і більше не просились) в кращім випадку,—а той з доганою, особливо святі книжки. За Євангеліє одна грамотна молода жінка так вилаяла тих, хто його переклав на укр. мову, що мабуть їм не дуже легко гикнулось

вас радісно і промовить:—«Яка ви сьогодні гарненька!» Не мине і трьох хвилюнок, як на зустріч іде свій. Він подивиться на вас з підозрінням та й скаже:

— «А чого це в тебе, голубонько, ніс напух, нежить чи що схопила?»

Нездужаєте ви, від чужих вам тільки радість та вітха. Вони вас жалючі і листа шлють, і квітки, і ласощі.

Свій зразу питає де і коли ви застудились, неначе це найголовніша річ. А потім почне ще й докоряти, навіщо ви застудились там і тоді.

«Хіба ж можливо було йти без калаш до тітки Марусі? Ви ж не дитина, щоб таке виробляти!»

Крім того чужі завжди удають, наче вони страшенно перелякані вашою хворобою і чекають від неї усякого лиха.

— «Боже ж мій, та ви, здається, бухикаєте!

Це щось страшне! чи не запалення легень у вас?

Хіба цим граються? Я що ніч мабуть і спати не зможу від турботи».

Місцевий уч. лікар виписав брошюр про холеру на рус. мові і укр. і роздавав: *українських брошюр зовсім не брали*. Взагалі у народа від укр. книжок таке вражіння—скажу їх словами: «Должно вони нас считают або дураками, або хохлами».

Треба сказати, що тепер у Таврії слово «хохол» означає—мужик, «необразований», або—«полтавець», «городовик». Спитайте у любі дівки: «ти хохлушка?» «З якої речі, скаже вона, «хіба я городовичка!» І хоч тут укр. мова ще панує, парод нею говоре,—але коли забалакає з якимсь дядьком його ж мовою інтелігент—він одразу в очах того дядька «упаде низько», зробиться «городовиком», т. е. нещасною істотою, що вирядилась у городську одежу, а сама—«з хахлів»—(з полтавців).

Сельському інтелігенту—учителю, фельдшеру, лікарю, нема нічого легше втерять свій престиж: тільки почни балакати «по простому». А відносини до укр. театру, пісні, убрання! У театрі з «балкона» тільки й чуєш кепкування з таких слів, як *горіх, упорався, перше, спокусив* і т. и.; пісні «маралос-сійски» коли-не-коли співаються, але їх поетично-сумний зміст та мотив—не до вподоби новому поколінню; на вулицях, на всяких гулянках гремить гармонія з підспівом різних скоромовок московських, а співають виключно оних пісень, правда з приємними мотивами, але змісту «городського»: «Всё говорят, что я вѣтрена бываю», «на слободѣ есть ворожка» і т. и. Убрання... Взагалі укр. одежа—вже анахронізм. Тим-то коли укр. труп виставляє п'єсу з сучасного життя—вона (п'єса) здається *історичною* бо деж таки побачиш щоб молодіці ходили навіть на річку прати у парчевих очіпках, та в червоних чоботях, а хлопці—небезпременно всі в смушевих панках, в вишитих сорочках, з поясами... Гай-гай! «Було колись, не вернеться!» Нічого подібного у дійсному сучасному житті української людності немає... Тим-то поняття об «малоросах» тут якесь чудне: «це люде нашої віри, а тільки одягаються, й балакають по хохлацькому»... (II).

Ну, скажіть же, на Бога; щож воно таке справді оте українство і яку воно має рацію? Та й де вони є оті *щирі українці*, мені цікаво б побачити «живого» українця—такого за яких читаю у книжках. Бо всі ті, яких я знав, бачив і бачу навкруги себе, котрі удають з себе українців—багацько вікчемніші за мене, а собі ж то я теж добре знаю ціну... Бачив я українців—батьшок, учителів, нав. лікарів; усі вони люблять укр. пісні, гопака, спектаклі: та от чудасія: мови укр. «не переваривають», (особливо печатної), а для своїх дітей шукають няньку, яка б «чисто говорила сь ребенкомъ по руски». Це з одного боку. А з другого ось що: Я у своїй власній сім'ї не здолаю укоренити, чи прищепити україн-

ства. Діти мої говорять «по хохлацкі», але читати укр. книжок не хочуть; жінка—теж. Я передплачував мало не всі часописи, купую книжки... і—*читаю їх сам*. Більше у мене нікому цього читати. А проте моя сім'я цікавиться літературою мабуть більше ніж яка инша тут. Та тільки—літературою *русскою*, або точніше—«виходящою на рускомъ языкѣ». Щож робити, коли я ж знаю, що не так не тільки у мене, не тільки тут, а і всюди по всій українській землі. Я вже не вірю отим дописувачам, що запевняють, ніби то десь на селі: «Люде, як побачили у перше газету («Раду») та з *словами на оціх прохали читати їм газету на їх рідній мові...*» Ех! Хоч би брехав улад. Де то вже «рідною мовою», коли здається вже ні одна людина не скаже що то воно таке: «повіт», «годинник», «баня» (на церкві) «лазня» (баня), «рік», «спокуса», «далебі», «свідок», «небіжчик» (покойник), тут ще звуть племінника—*небоже*), не кажучи вже за такі слова, як: «свічадо», «помешкання», «будинок», «кошт», «шлюб», «шахрайство», «заздрість», «захланність», «раптом», «мета», «істота» і багацько інших. Отож, щоб досягти мети, треба витворити нове покоління, а для цього треба перетворити усі школи на українські, та ще й добути десь укр. учителів...

О, яка ж це колосальна праця і «ломка», треба величезної віри в те, що от тієї роботи покращає життя людности. А куди ж подіти сучасне, так добре налагоджене шкільне діло. У Бердянському повіті мабуть $\frac{3}{4}$ української людности. Бюджет Берд. земства дійшов до 1 мільона рублів, при чім на народні школи на цей рік призначається 58%! Невже це все—даремна жертва?.. Скажіть же мені: що робити? Як на все це дивитись? Невже вся оця величезна робота земства—єсть шкодлива помилка; а чи не буде неоправимою помилкою здійснення тих бажань, які провадяться українською пресою: українізація школи, суда, і и. Од таких питань у мене аж голова болить. А бачучи навкручі отаке, як оповідано вище, та читаючи у «Снопі» передовиці й фельетони в роді «*Spirillum ucrainofilicum*» є від чого й збожеволіти...

Українська платформа ¹⁾.

Поміж Українцями перед 1905 роком були дуже поширені сентиментальні думки, ніби до української нації неприхильно ставиться тільки російське правительство, видаючи

¹⁾ У «Рвчи» нещодавно видруковано було «Платформу українських поступовців». А отсе з'явилася платформа другої групи, яку подаємо тут повністю». *Ред.*

Усе це для вас дуже приємно, і крім того слабому завжди подобається, як його хоробу при температурі 37,1 визначають запаленням легень.

Свої поведяться зовсім инакше. «Дивіться! він уже на ліжкові качається! Ну як не сором з-за такої дрібниці! Дурні вигадки! Візьми себе в руки, підбавсь—сором так киснути!»

— «Добра дрібниця, як у мене температура тридцять вісім», пребріхуєте ви цілісінський градус.

— «Велика річ!» глузує свій.

«Люди на тиф слабують, та ходять, а він з-за тридцяти восьми градусів померати зібрався. Це казна що!»

І він ще довгенько буде глузувати з вас та пригадувати де які веселі випадки, коли ви отак само ж важко стогнали, а через дві години трохи не цілу печену індичку з'їли.

Від цих балачок недовго і сказитись, і зараз вам зробиться багато гірше за те, ніж ви допіру збрехали.

А свій каже, що це він «підбавлює хворого родича». Нема гіршої долі як знатись тільки з родичами.

Чужі привітають вас весело та радісно, пеначе б-то ви їх зробили найщасливішими людьми.

Щоб ви не дізнались скільки їм років, вони підводяться, балакають і ходять жваво та весело.

А щоб ви не довідались скільки вони мають грошей, вони уведуть вас у найкращу кімнату з найкрасивішими меблями, почастиють коштовними та смашними закусками, а в опочивальню, з обшарпаними завісками та мискою з глеком, замість умивальника, і глянути не дадуть, хоч і не проси.

І чашки нові поставлять на стіл, і чайник з цілим носиком, і хустку чистеньку покладуть, балачку заведуть для вас приємну, чи про ваш хист, як він є, а як немає, то про ваш новий бриль, а як і цього немає, тоді вже напевне про вашу вдачу.

У своїх нічого подібного ви не знайдете; вони ходять смутні, похмурі, бо знають, що всім відомі роки кожного з їх.

«Е-ех, старість не радість! Третій день голова болить».

А потім почнуть пригадувати, скільки років минуло як ви скінчили гімназію.

раз-по-раз репресії, сама-ж нація московська аж умліває з жалощів та болю, дивлячись на страждання братнього українського народу, та тільки й жде хвилини, коли матиме право скинути гніт з Українців і повернути їм національні права.

Коли дійсність по 1905 році знехтувала сю ілюзію, сентименталісти вигадали нову форму для неї: на їх думку народи російський та польський цілком не знають, не догадуються і навіть не підозрівають, що український народ страждає, що він поневолений, що його визискують, що на йому лежить гніт. Отже досить освідомити Поляків та Росіян про сей тяжкий стан Українців, щоб і Поляки і Росіяне навипередки почали улекшати долю українського народу.

Оці наївні думки наробили шкоди розвитку української свідомості геть більше, ніж усі заборони правительства. Історія останніх років життя російської Державної Думи, в якій висловлюються впливові круги російської нації, дуже розчарувала сентименталістів, бо вони — хоч як щільно запліскають очі — мусіли побачити, що всі без винятку російські партії розв'язують важні для України питання не так, як се корисно Україні, але так, як се корисно їм, тим чи иншим російським партіям з їх партійного погляду на інтерес московського народу. Національно-політичні ідеали Українців зовсім не цікаві сим партіям і не приймають ся ними на увагу навіть там, де йде власне про Україну.

Наприклад в справі вилучення Холмщини кадети і взагалі ліберали російські зайняли позицію, прихильну до того, щоб Холмщина зробилася польською землею, а консерватори та реакціонери російські взяли позицію, прихильну до того, щоб Холмщина зробилася московською землею. Але цілому російському громадянству цілком байдуже, що український народ Холмщини не хоче бути з'єднений ані Поляками, ані Москалями, але хоче здобути права й законні гарантії, щоб жити вільно й розвиватись самостійно без польського чи московського впливу.

І Поляки й Росіяне дивляться на український народ тільки як на пагній, як на матеріал, з якого і перші і другі можуть черпати для себе поживу матеріальну й духовну, бо до них плінуть і гроші і таланти української нації, чим збільшаються польські та московські національні скарби. Колиж се так, то було б більше як наївно думати, що Поляки чи Москалі дадуть пільгу Українцям, що вони самі зречуться історією їм наданого фактичного користування силами українського народу, або що вони спільними силами видадуть корисні для України закони. Ні! Діло не в самому тільки правительстві, але й у національних інтересах наших сусідів Москалів та Поляків, а ці інтереси в даний історичний момент протилежні інтере-

сам нашого народу, бо Україна зробилася територією, звідки Росіяне та Поляки черпають багатства для зміцнення свого національного розвитку і звідки нас, Українців, вони випихають, захоплюючи впливи економічні, політичні та культурні в свої руки, видаючи їх з наших рук. І робити їм се тим легше, бо відпорна сила нашої нації протягом 250-літнього лихоліття підупала до мінімуму.

Отже мабуть кожному видно, що обороняти інтереси українського народу не можуть ані Поляки ані Москалі, а змогли б се зробити тільки самі Українці. Колиж так, то Україна повинна мати в Думі своїх послів, значить, Українці повинні обрати Українців, а не чужих, як досі робили. Не треба забувати, що чужинці користуються на Україні більшими впливами, ніж самі Українці. І ми, Українці, мусимо з України післати іменно Українців, бо не-Українців з України пішлють і без нас. Більше того — ми мусимо боротись проти того, щоб з України образно було не-Українців, бо се робить нам кривду, бо се шкодить нашим інтересам, бо се понижує нас. Обрання не-Українців за представників української нації, сеж очевидне убожество її національно-політичної думки й організації.

У рабів є тільки одно право: оборонятись проти напасників. Се святе право рівняє раба в вільною людиною. Але коли й се право занедбується рабом, коли він свою оборону віддає у руки свого напасника, тоді годі уважати раба за живу людину, тоді над ним треба заспівати «со святыми упокой».

Закон — навіть закон! — надав нам право обрати собі представників. Смішно, недостойно й ганебно, коли ми самі не вжиємо свого права для себе, але зловимість на гачок російських лібералів та віддамо наші голоси на їхніх кандидатів.

Солодко співали нам при останніх виборах російські ліберали, запевняючи, що українську справу оборонятимуть, як свою власну, аби лиш ми віддали свої голоси на їхніх кандидатів. Ціла Україна (окрім Харькова) віддала свої голоси Росіянам. І що з того вийшло? Вийшло те, що кадет Родічев виступив з осьякою обороною прав Українців на рідну школу:

«Дайте їм (Українцям) рідну школу, нехай вони сами побачать, якої пісенітничі домагаються».

Чи найгірший ворог зміг би сказати щось більше ганебне про українські домагання? А се-ж так казав лідер партії і казав у Державній Думі! Тут вже нічого говорити про вибрики в «Русской Мысли» кадета Петра Струве та йому подібних! А ми віддали свої голоси власне кадетам. Через те у третій Думі й не знайшлося Українців, щоби змити пляму, яку наложив отой кадет на честь цілої нашої нації. Але ж хоч тепер мусимо ми стерти сю пляму. Се повинні зробити наші послы в четвертій Думі.

— «Ну й час летить! чи давно здається це було, а вже тридцять років минуло».

Свої знають, що вам напевне відомо скільки вони мають грошей і вас все одно не обдуриш, то і дадуть вам чаю з учорашніми сухарями; почнуть гомоніти про м'ясо, про старшого сторожа, потім про помешкання, про те, що в старому дуло з долу, а в новому зі стелі, і що нова всеж-таки коштує на десять карбованців дорожче на місяць.

Чужі у відносинах до вас мають найясніший прогнози.

— «У вашій праці і підприємствах вам, напевне, пощастить. Як же! мати такий розум, та таке витримання та бути таким чарівним!»

Свої ж, навпаки, заздалегідь обголосують вас, з неймовірністю хитають головою та крикають.

Вони завжди мають якісь важкі передчуття що до вас.

І позаяк їм відома ваша байдужність, розхристаність, та невміння лагідно жити з людьми, то вони зможуть вам

довести, що двічі по два чотирі, що вас чекають великі неприємності та сумні наслідки, коли ви у свій час не схаменились і не одмовитесь від своєї витівки.

Свідомість про те, оскільки чужі приємніші від по своїх помалу доходить і до громади, і мені вже двічі довелося запевнитися в цьому.

Раз, це було у вагоні, якийсь жовчний добродій гукнув на свого сусіда:

— «Чого ви розсілись так! треба ж тямити, що й другому теж місце потрібне.

Як що ви така не вихована людина, то ви повинні іздити в собачому вагоні, а не в пасажирському.

Майте це на увазі!»

А сусід відповів йому на це:

— «Дивне діло! бачите мене уперше, а кричите немов я вам рідний брат! чор'зна що таке!»

Вдруге я чула, як одна молода пані вихвалала свого чоловіка:

— «Ось чотирі роки як ми одружились, а він завжди милий, ввічливий, уважний немов чужий!»

Отже оберім Українців, тих Українців, які обстоюватимуть отсі домагання:

Щоб по всіх школах, від нижчих до найвищих, скрізь, де вчать діти української національності, навчання було українською мовою. Се найперше, найважливіше наше домагання, бо народ без рідної школи, се народ без будуччини. Можна ще ждати з реформами політичними та соціальними, але не можна довше дождати школи. Школа потрібна нам зараз. Без школи нація мре й дичіє. Се через брак школи український народ такий некультурний, такий розбитий, слабкий та пікчений! Се через брак школи гине геній українського народу! Нема школи, нема й освіти на Україні. Нема освіти, нема й людей, а є тільки живі етнографічні істоти. Через таку велику вагу школи й забороняють українську школу, бо так найлегче обернути в нівець українську націю.

Щоб у Києві була заснована на державний кошт українська Академія наук. В нові часи наука стала дужчою за шаблі та рушниці. Сю величезну силу-науку треба націоналізувати, щоб українська нація могла її собі використати. Університет і Академія—се огнища й скарбниці науки. Без української Академії наук усі вчені Українці розлазяться по чужинах, замість того, щоби працювати на свій народ.

Щоб початкова освіта була загальна й обов'язкова для всіх хлопців і дівчат однаково. Не повинно бути неграмотних людей, бо неграмотний—се дикун.

Щоб свободи громадянські та національні були забезпечені законом. Се-ж умови людського громадського життя, без сього не можливий громадський розвиток.

Щоб українська мова була на Україні рівноправна з мовою російською і щоб ся рівноправність була забезпечена законом. Нехай Українець має змогу вільно користуватись своєю мовою у суді, церкві та адміністративних закладах.

Щоб робітницька праця була охоронена законом, щоб заведено було 8-годинний робочий день, щоб були дозволені стоваришення, щоб робоча сила була страхована про старість та про інвалідність.

Щоб податки були зменшені.

Щоб фінансова та економічна політика російського правительства не була, як досі, направлена на знівечення та знехтування продуктивних сил України, на використання України в інтересах центра.

Щоб українська церква була автокефальна, як то уставлено Переяславським договором з року 1654.

Обрані українським народом послы повинні поробити заходи, щоб земські самоуправи на Україні були зреформовані в тім напрямі, аби найбільшу вагу по земствах мали народні

українські елементи, щоб земські самоуправи були справді самоуправами українського народу. Послы наші повинні дбати про видання закону, який би об'єднав усі земства на Україні в одну самоуправу народу українського в межах залюдненої Українцями території.

Обрані нами послы обов'язані всі вступити до спільного Українського Клубу парламентарного, бо той, хто не вступить до клубу, розхитусь національну солідарність, ослаблює силу клубу, бо і правительство і партії числяться тільки з чимсь значним. Український народ не може обрати на послів тих, хто не схоче вступити до спільного національного клубу.

При виборах до четвертої Думи Державної України повинні обличити свої сварки, і всі, як партійні, так і позапартійні, повинні віддати свої голоси на спільних кандидатів, ухвалених місцевим українським громадянством. Подавання голосів не за Українців треба уважати зрадою, а подавання голосів за неухвалених Українців злочином, бо річ іде про переведення українського кандидата проти кандидатів чужих націй і кожен голос може мати вагу для успіху національної справи.

Українці можуть в кожній окремій виборчій місцевості вступити в технічні бльоки з ліберальними партіями чи групами інших націй, але при обов'язковій, конечній умові, щоб до списку кандидатів були вписані й українські кандидати в такій кількості, яка відповідає місцевим комбінаціям. Українці не можуть ні яким чином віддавати свої голоси на такий список, де нема ні одного Українця. Там, де по закону з певної округи може бути обраний тільки один кандидат, Українці повинні обов'язково виставити такого кандидата-Українця.

В тій виборчій окрузі на Україні, де тільки один Українець, він повинен подати голос за себе, як кандидата українського.

Вибори до четвертої Думи повинні відбутись на Україні не під прапором ліберальної російщини, як досі було, а під прапором поступового українства. Українці повинні пізнати свої сили й вивести себе з байдужости та оспалости.

3 нашого життя.

◀ Нарешті вийшов давно й нетерпляче жданий усім Харківським громадянством каталог українських книжок Шевченківського відділу Харківської громадської книгозбірні. Гаряче вітаємо появу цього дійсно корисного й гарного видання. До каталога додано передмову, яку й подаємо:

„З виходом в світ сього каталога—праці де-кількох років—задовольняється давнішня потреба в систематизації і відокремленню

Через те, що-як ви самі добре знаєте—кресла, це зовсім не те, що академіки: вони теж вже застарі, а проте все ж таки не безсмертні.

Яке ж тут паутиння, яка порохня! Так тобі й здається, що попав до якогось музею старовини або антропології. Отже я повідомив, що один з безсмертних вмер, і треба було приступити до виборів нового, сорокового. В інституті їх мусить бути рівно сорок, але не питайте мене через що, бо на це я не тямлю дати відповіді; мені здається, що то є лише традиція.

Коли Рішел'є заснував це блискуче товариство, він постановив, що для того, аби очистити мову від ріжного стороннього сміття (це його власні слова)—потрібно сорок... Як що ми будемо складати літа безсмертних (які не можуть же бути обмеженими), то кожний добре зразу дізнається про той підсумок: сорок разів по нулю (зеро) в усякім разі буде щось безконечне...

Щоб зміцнити й зробити мову більш блискучою та зредагувати словарь, якого світ напевне ніколи не побачить,

А слухачі і не дивувались такій чудній хвальбі.

Та не дивувалась і я.

С. С—к.

Під куполом безсмертних.

(Переклад з французької мови Felix Palipaux).

Ой, моя головонька, моя бідна головонька!.. Ви мабуть, думаете, що я вертаюся з якогось земського зібрання, сенату або державної думи... так ніж, ще краще—я був у французькій академії.

Ось в чім річ: один з безсмертних представився: треба було вибрати на його місце. Не можна ж залишати кресло вільним, це справляє неприємне вражіння... Оксамит вже дуже обшарпався.

із загальних каталогів Харківської Громадської Бібліотеки досить великого числа книжок українською мовою. З одного боку українському читачеві іноді доводилося дуже багато витратити часу на те, щоб знайти потрібну книжку, а з другого боку загальні каталоги не давали дійсного уявлення про книжні багатства української науки і літератури, які існують в Харківській Громадській Бібліотеці.

Придбання Харківською Громадською Бібліотекою книжок українською мовою мало спочатку випадковий характер і тільки за останні роки коли була заснована Українська комісія, набування книжок зробилося систематичним.

Українська комісія утворена за призовом шановного діяча, колишнього члена „Правління“ д. Юрія Абрамова в році 1906. Завдання комісії було не тільки ухвалювати купівлю тих чи інших книжок, але, головним чином, збирати грошові засоби для цієї мети, бо „Правління“ Бібліотеки маючи досить обмежені фонди могло давати на українській відділ тільки дрібні суми. Завдяки енергії комісії загальна сума добутих грошей, досягає декількох тисячів. Се вже і дало змогу комісії за п'ять років придбати для Бібліотеки книжок в п'ять разів більше того числа, яке Бібліотека придбала за перші двадцять літ свого існування. До того треба заважити, що за перші двадцять років Бібліотека мала переважно даровані українські книжки.

Діяльність комісії, що зробилася особливо інтензивною з 1909 року, одержала признання й від Харківської Городської Думи, яка завдяки заходам гласних-українців призначила щорічну субсидію при умові найменування Українського відділу іменем Тараса Шевченка.

Загальна кількість книжок у відділі імені Тараса Шевченка є понад 3000.

Праця ця зроблена з доручення комісії д. Павлом Мокроусом, провірена підкомісією й принята комісією.

Українська комісія: Микола Міхновський—голова, Кость Бич-Лубенський—містоголова, д. Вікторія Черняківна—секретар і члени: д.д. Агафонов О., Алчевська Х., Біленький М., Бойко І., Власенко І., Галицький В., Дідусенко П., Іщенко Г., Міхновський О., Росторгуєв В., Румницька М., Риківна Е., Совачівна О., Сердюк Е., Тимошенко С. та Тимошевська В.

◀ *Знов культуртрегери!* На святкуванні 50-літнього ювілею пані Х. Алчевської 20 травня в актовій залі Харківського університету розпорядницею святкування панєю Конєвою заповідана нова образа й зневага українству. Представник місцевого т-ва фершалів привіз адресу від т-ва, написану на мові українській, російський патріотизм Конєвої страшенно розгедзався! Як то?! Щоб від офіційного т-ва та читати адресу по українськи. Ах! скандал!.. Ні! се не лічить!.. І вона заборонила читати адресу по українськи. Бідолашний представник згодився читати адресу в перекладі!..

Колись у Полтаві на святкуванні Котляревського городський голова заборонив читати адреси. Тоді українці дали йому замість адрес палітурки... аж зомлів бідака. Але тоді заборона виходила від міністра Плеве, тепер же від „ліберальної діячки“ Конєвої. Як виріс московський шовінізм і як понизився рівень української самоповаги!

вони ввесь час вели балачку, а словарь ad calendas... Вам звичайно уявляється, що до редагування того словаря не вистачало письменників...

Але ви гірко помиляєтесь: замість людей слова—поетів, професорів, то-що, вони запрохали на нове кресло... аеронавта, єдиним достоїнством якого було те, що він піднявся на 1303 метра в гору та ще й без сітки. А писати?.. Він не писав нічого, крім щоденних своїх видатків, але тим писанням майже ніхто не цікавився. Все таки треба віддати йому честь, він зробив один винахід (не його провина, що та ідея не стала життєвою), він мав будувати баллон з вибіятого оксамиту. Це дуже гарно, та на жаль такий баллон був би дуже важким і не рушив би з місця...

На великих церемоніях та святах завжди бувають такі особи, що хотять бути найпомітнішими... своєю відсутністю. Була можливість вибрати одного письменника, який найшов надзвичайний засіб механічно розділяти гусяче пір'я, але тільки у своєму господарстві й патенту на те не взяв.

◀ *Телеграми з Харкова українському Парламентському союзowi у Відні.* Всім і кожному зрозуміло тепер, що справа заснування у Львові українського університету є справа надзвичайної ваги. Питання українського університету—є найперше й найбільш пекуче питання нашого часу. Досі ми плакали лише мрію про власний університет, тепер же мрія наша близька до здійснення.—В Галичині одбувається велика й уперта боротьба за його, переживається рішучий момент цієї боротьби. Всі сили галицького народу напружені страшенно і старанно скупчені біля одної справи—справи добування великого культурного огнища. Поляки-противники заснування українського університету—також рішуче збираються з силами, щоб дати одпір нашим домаганням, щоб розбити нашу надію, розвіяти геть нашу мрію, щоб не дати статися тому „ганебному“ з їхньої точки погляду—заснуванню українського університету. Що справа заснування українського університету є дійсно важливою, свідчить не тільки та завзятість і енергія, з якою галицькі українці обстоюють її, а також і ті численні вирази великого співчуття до тої справи, до тої боротьби, що надходять до братів-галичан з усіх кінців великої України. Видима річ, що минули ті часи, коли галицькі українці були самотніми в справах боротьби за свої національні права—на їх дивиться тепер уся Україна, усі закондонні українці стоять за плечима галичан і готові підтримати їх у важкій боротьбі їхній проти ворогів всеукраїнської культури.

До Віденського парламентського українського Союзу, що веде період у цій боротьбі, сими днями надійшла телеграма од Київського українського громадянства. Кілька днів тому до Союзу парламентського надіслали ось які телеграми Харківська українська студентська Громада і Харківське українське громадянство:

„Харківське Українське Громадянство пильно стежить за усіма перипетіями Вашої боротьби повної героїзму й слави. Ми віримо, що Ви здобудете Українській нації рідний Університет. Ми переконані, що в недалекий час у Львові пишном засяє огнище української культури. З напруженням чекаємо того часу, коли наша колишня столиця Львів збагатиться величезної сили й краси самоцвітом—українським університетом—що своїм сяйвом приваблюватиме вірних синів з усієї України. Слава невтомним борцям Борітеся—поборете“.

„Харківська Українська Студентська Громада шле українському Парламентському Союзowi і цілій Галичині—усім славним і завзятим борцям за український університет вирази глибокого співчуття, пошани і вдячності. Харківське Українське Студентство захоплене героїчними змаганнями Союзу проти ворогів світлої будуччини українського народу і в рішучий момент цієї боротьби словом підтримує своїх братів. Ганьба противникам поступу, противникам української культури. Хай боротьба Ваша матиме успіх, хай забує пишним життям український університет у Львові. Слава героям, слава борцям“.

◀ *В справі заснування в Галичині українського університету й тієї упертої та енергійної боротьби за його з боку галицького українського студентства, Парламентського Українського Союзу у Відні і взагалі усього галицького українського громадянства, Петербурська українська громада студентів технологів надіслала до редакції „Ради“ такого листа:*

Отже розповідь про зустріч, яка була улаштована вельможному аеронавтові. Ви не можете собі уявити, що то була за вистава!

В той день я раненько приїждив до гмату академії. Засідання тяглося лише одну годину, але чекати черги довелося найменше, як п'ять годин; та й то мені ще пощастило проскочити. Я не буду вам описувати самого сальону: він досить малий й під цей день був повнісенький. Найприкріше, що публіки без титулів, яка скрізь вештається без користи для себе й других, було тут чимало. Раптом ми почули якесь стукотіння... Стара несподіванка! Ви думаєте, що то стукали черепи незадоволених, ні—то були москалі, які заняли своє місце біля дверей.

Неофіт ввійшов останнім і розташувався за маленьким пюпітром, оздобленим шклянкою фільтрованої води, поруч з своїми хрещеними батьками—академіками, ще старішими від нього.

Президент урочисто оголосив відкриття засідання. Зараз же позачинено всі двері, аби не тягло свіжим повітрям.

„СПБ. українська громада студентів-технологів вважає необхідним висловити свою повну солідарність з українським студентством Австро-Угорщини в справі що до заснування українського університету у Львові і що до сучасного утративистичного характеру львівського університету. Разом з тим вона висловлює свій протест що до ганебного поведіння ректорату львівського університету, котрий здавлює голос українського студентства в університетській справі, польських професорів, котрі закликають до руйнування будучого українського університету, тій частині польської преси і польського громадянства, які користуються в своєму шовіністичному засліпленню (польонизація західної Галиції) антикультурними засобами (доноси газ— „*Slowo Polskie*“ і „*Glos Warschawski*“) аби тільки університету українського не було засновано“.

Відповідний лист послано і до адміністрації часопису „Діло“.

За голову громади

Пав. Мартиненко.

3 Галичини.

◀ 16-го травня (29-го н. ст.) український парламентський союз скликав до залі „Народного Дому“ у Львові „святотні збори в справі заложення українського університету у Львові“. Збори мали маніфестаційний характер і явилися на їх найвидніші представники української науки, українських товариств, молоді і т. д. На президію зборів було обрано президію укр. парл. союзу. Після того почалися промови і реферати про історію Львівського університету, про права укр. народу що до цього університету, про історію боротьби за його й інші. Далі були предложені і без голосування прийняті оці резолюції:

„I. Представники усіх українських сторонниць з Галичини і Буковини, зібрані 29 мая 1912 р. у Львові признають сновання українського університету кінцевою потребою та домагаються однодушно сновання в часі можливо найкоротшим самостійного українського університету імени цесаря Франца на два самостійні університети: український і польський.

II. Зібрані представники протестують рішучо проти всякого посягання польської сторони на права українського народу до університету імени цесаря Франца у Львові та заявляють, що теперішній польско-український характер львівського університету не може бути ні в чим нарушений аж до тої хвилі, коли увійде в життя самостійний український університет у Львові.

III. Зібрані представники осуджують як недостойне культурного народу змагання польського Кола у Відні до переименування українського університету у Львові.

IV. Зібрані представники стверджують, що український університет може стати лишень у Львові згідно з волею українського народу і тому звизають українську парламентарну репрезентацію у Відні, щоб не приняла ніякого державного акту в справі утворення українського університету, котрий-би не означав виразно міста Львова, як місця осідку маючого повстати українського університету.

V. Зібрані представники звизають українську парламентарну репрезентацію усіх сторонниць получитись разом до спіль-

Неофіт підводиться. Він такий же зелений, як і його вбрання, але зі шпагою, мабуть через те, що він вже пишався безсмертністю! В сей момент я був остільки близько від нього, що ясно почув шепотіння одного з його хрещених батьків:

— Не забудьте живота!..

— Якого живота?— запитав я здивовано у свого сусіди.

— Живота Сюллі.

— Якого Сюллі? Муне Сюллі?—

— Але ж ні— другого. Того кам'яного, що стоїть як раз супроти промовця. Треба вам знати, що акустика тої зали була дуже кепська й примушувала промовця звертати свій голос, як раз на живіт статуї Сюллі. Відносно промови Неофіта нема чого розмовляти через те, що я не запам'ятав її всю, а як би й розповів, так нагнав би на вас тільки суму... Я пригадую, що він з великими вихилями дякував за те, що його вибрано й казав, що ніколи в своєму житті не займав такого високого становища. Але така надзвичайна пошана не запаморочить йому голови, бо він має остільки статечности,

ної боротьби іменем українського народу за здійснення першого домагання культурального, яким є для цілого українського народу засновання українського університету у Львові.

VI. Зібрані представники протестують проти мнимого юбілею 250-літнього сновання теперішнього львівського університету польським королем Яном Казимиром та проти підсудування виключно польського характеру теперішньому університетові імени цесаря Франца у Львові, так як оцей університет заснований австрійськими цесарями для обох народів, що замешкують цей край та не стоїть в ніякій являзі з колишньою колегією єзуїтів у Львові.

VII. Зібрані представники з приводу становиська, зайнятого репрезентацією міста Львова в справі сновання самостійного українського університету у Львові, протестують з обуренням проти прилюдного зазначування виключно польського характеру міста Львова та відказування споконвічних прав українського народу до столиці краю і галицької України.

3 поля літератури й науки.

◀ *Твори Котляревського.* Вийшов з друку перший том творів Івана Котляревського в виданні редакції „Засіва“. В першому томі уміщено: портрет Котляревського, статтю д. Ю. Сірого „Іван Петрович Котляревський і його твори“ й поему „Енеїда“ з малюнками І. Бурячка. Книжка коштує 20 коп.

◀ *Дорогий археологічний скарб.* На Таврії коло херсонеського монастиря, робітники, що ламали камінь, знайшли стародавню могилу-пам'ятник. Могила була цілу добу без догляду і з неї багато стародавніх речей розкрадено. В загальній могилі є кілька саркофагів, сила кістяків, дві бронзових монети християнських часів і одна за сто років до Р. Х.; шклянний бальзамарій дуже штучного виробу, кілька намистинок і підшва дитячого постолу.

◀ *Цікава знахідка.* Газета „Россія“ повідомляє, що недалеко од села Ахмаджі, душетського повіту, знайдено в лісі стародавній склеп. Склеп цей уявляє з себе велику, тільки низьку світлицю, облицьовану камінням. В склепі лежать поруч чотири людських кістяки, страшенно великі (разів в 1½—2 більше звичайного кістяка). Лежать кістяки очима на захід; руки у них витягнуті здовж кістяка. В одного з кістяків на лобі, трохи вище висків, ясно помітно пару ріжок. Цей кістяк лежить трохи далі од інших, очима на північ.

◀ В ч. 112 „*Русских Вѣдомостей*“ д. Ігнатов видрукував великий фелетон про новий роман В. Винниченка: „На вѣсахъ жизни“ (збірник— „Земля“). Про художній бік роману Винниченка критик висловлюється дуже прихильно, але думає, що окрім тих „ужасныхъ фигуръ“, які описав Винниченко російська еміграція повинна мати й інші—світлі постаті.

що не змінається. Далі він характеризував свого попередника, яко великого поета, який дав країні такий шедевр, як:

«О прийди до мого човника!».

Це була людина, якій Бог дав прикмети всі лише першого разбору й жадної другого... Він славився не тільки, як великий поет, але як людина честна що до матеріальних відносин та рахунків з людьми—завжди сплочував борги. Він був м'якої та піжної вдачі; дуже шанував свою неньку й охоче вибачав їй надто велику легкість її розумового збіжжя. Гаслом його життя було:—«всім та все пробачати!»... Промова скінчилася. Тоді підвівся другий добродій, теж весь зелений із шпагою та й налагодився:

— «Славетний, який злетів до нас з Монгольфвером»...

Але в цей момент я вже не витримав і хутко подався до дому й запрягся бути на тих академічних виборах лише тоді, як у курей повиростають зуби.

Учитель.**„Я можу спокійно вмерти“.**

(До відома українських учителів).

Це сказав мені один учитель середньої школи при розмові про те, чи потрібно йому вміти української мови як учителеві і чи потрібно читати педагогічний журнал «Світло». Він каже: «До того часу, поки буде дозволено вчитись української мови у середній школі, я ще можу спокійно вмерти. Я вірю», каже пан учитель, що школа українська буде, що потреба в українських учителях теж буде, але ж заводитимуть спочатку українську мову у нижчій школі, а тому мені можна і не читати «Світла» і не вчитись як то «по українськи преподавать», бо ще далеко той час, коли від мене будуть цього знання вимагати.

Досить того, що я читаю «Раду»... Дякую вам, добродію, що «виконуючи свій громадський обов'язок» читаєте «Раду», але ж спитайте себе, чи в цьому ото тільки і міститься ваш громадський обов'язок? Зовсім не в тім тільки, щоб читати свою рідну газету.

— Ви дуже помиляєтесь, що будучи учителем на Україні, маючи навіть віру в те, що школа початкова українська буде дозволена, не читаєте «Світла» — єдиного на нашій Україні педагогічного журналу; не знаєте сього самого «Світла», не знаєте завдання сього журналу. Перш чим сказати, я того не хочу, а те люблю, те мені потрібно у житті, а те ні, треба дізнати, що воно те або се і тоді його не хотіти, а головне треба узнати, що власне потрібно нам в повнім розумінні сього слова.

Завдання «Світла» — науково обґрунтувати і поширити поміж малосвідомим українським учительством ідею української національної школи. Робота ця дуже велика і кожному, хто бажає працювати на ниві педагогічній, є змога прийняти в ній участь.

Пан учитель середньої школи, що не хоче спуститись до початкової школи за вчителя нехай би зволив взяти на себе більш поважну роль — бути вчителем для майбутніх учителів, а щоб бути здатним до цієї роботи, є для чого і попрацювати коло вивчення української мови.

Педагогічний журнал «Світло» це школа для майбутніх українських учителів, бо такої школи для них у нас немає. Тому кожен учитель, що живе на Україні, повинен бути учнем у цій школі і на товариських підставах по змозі учити своїх соучеників через туж таки школу «Світло», бо сторінки «Світла» завжди відкриті для правдивого слова досвідченого педагога в справі громадській і педагогічній.

Мені хочеться сказати, що зовсім не те було на думці у папа вчителя «з спокійним сумлінням». Він мусів був сказати те, що я, мовляв, маю достаток, я маю змогу жити і зовсім не хочу втручатись у громадську роботу, та ще таку небезпечну як підтримувати ідею української школи. Ось що було б прямо сказати, а не мотивувати та умивати руки.

Жити на світі тільки для власних інтересів, зовсім ухилитись од громадської роботи, це значить не визнавати себе членом громади. Таким людям краще згинуть з світу, вони не потрібні для життя, бо не утворюють життя; вони не прикрашають, а плямують собою життя. Читайте ж добродію «Раду», або й її не читайте, заплющуйте очі, не знайте і того, що крім «Ради» ще є багато наших рідних «рад» з яких кожний може добути собі добру раду як на світі жити. Хто не хоче глянути ширше на життя, той нехай і не дивиться. Варт було б такій людині зовсім світу не бачити.

Про цих байдужих не варт би було і слова говорити, бо про них уже дуже багато говорено, багато праці покладено нашими громадськими учителями.

Що ті слова? Вони ж не хочуть їх ні читати, ні чути; вони не хочуть визнати, що ті слова їх торкаються, не хочуть з ними згодитись.

Послання до тих, що забули материзну, зовсім марні, бо вони їх не читають, а упертих та байдужих словом не дошкулиш і не переконаєш.

Книжки, надіслані до Редакції:

Олелько Островський — Корсунь історичне оповідання; Чернівці, 191 гр. вид. „Руської Бесіди“ в Чернівцях.

Книжки видавництва „Дзвін“:

— Про лихі кошести, та як боротися з ними, ц. 10 к.

С. Подолянний. — Українець за кордоном і мандрівка в мунуле, ц. 6 к.

С. Тодосієнко — Розмова про школу, ц. 4 к.

О. Мицюк — Переселення та українство (відбиток з тижневика „Сніп“), ц. 5 к.

Каталог книжок українською мовою Харківської громадської бібліотеки. Український відділ імени Тараса Шевченка. Том. I. Видання української комісії, ц. 50 к.

Листування редакції.

Держачі. Д-ій Г. Куксенко. Попереду треба багато працювати, а тоді вже давати наслідки своєї праці освіченому громадянству. Талант є від предків, але світогляд се є придбання самої людини. Без широкої освіти не можна бути сучасним діячем. Навіть талант без освіти є тільки необроблений самородок і часто гине без знаку. Вчитись і працювати над собою. Отсе наша порада.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.**„ПЕРЕСЕЛЕННЯ ТА УКРАЇНСТВО“.**

О. Мицюка.

Продається за 5 к. в „Українській книгарні“ в Харкові, Рибна в. № 25.

Там же можна купити книжки того ж автора:

Переселення на Амур та в Усурійськ. край за 5 к.; Переселення в Західний Сибір за 8 к.; Переселення в Степовий Киргизський край за 7 к.

Про піски Полтавщини та їх задобрювання за 15 к. 5-1

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА

на єдину на російській Україні велику щоденну часопись

„РАДА“

Рік видання сьомий.

Виходить у Києві.

Ціна на рік 6 карб. з пересилкою, за кордон 11 карб.

Адреса редакції і контори: КИЇВ В. ПІДВАЛЬНА № 6.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1912 РІК НА ЧАСОПИСЬ.

„ДІЛО“ Виходить щодня. Передплата на рік для Російської України 44 корони, на пів року 22 корони; за зміну адреси 50 сотиків. Адреса редакції: Галичина, Львів, Ринок ч. ю. Oesterreich Lemberg.

Приймається передплата на ся едичну українську часопись гумористично-сатиричну, ілюстровану.

„ОСА“ „ОСА“ виходить на австрійській Україні, у Львові, двічі в місяць 1-го і 15-го дня, а передплата на цілий рік виносить 4 р. Оказові числа на бажане высылаються безплатно. Передплату і листи слати на адресу: Часопись „ОСА“, Львів, ул. св. Войтіха ч. 8 а, Галичина, Австрія. 2-2

Виходить першы беларускі місячник сельскай гаспадаркі.

„САХА“.

У Вільні, Завальная вул. 7.

Подписная цена 1 р. 20 к. на 1 год. Пробные нумеры высылаются дарма. Можно аткрыткой прасить, каб налажыл подписную плату на першы нумэр.